

- 4.Проценко О. Б. Розвиток освіти Греції : аспекти реформування [Електронний ресурс] / О. Б. Проценко. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jm/soc_gum/pptp/2007_3/Procenko.pdf.
5. Сігаєва Л.Є. Неперервна освіта дорослих : історико-педагогічний аналіз[Електронний ресурс] / Л. Є. Сігаєва, О. І. Мартіросян. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jm/soc_gum/pptp/2007_3/Sigayeva.pdf].

УДК 371.026:372.881

ПРИЙМИЧ Л. В.
КУРИЛО О. Й.

Мукачівський державний університет

ЛІНГВОДИДАКТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ О. ДУХНОВИЧА

У педагогічній науці є імена, під знаком яких проходить професійна діяльність багатьох поколінь. Серед них – ім'я видатного українського педагога Олександра Духновича, найбільш визначного представника культурно-освітнього руху на Закарпатті. Стрижнем його педагогічної спадщини є вчення про рідну мову. Це основне лінгводидактичне кредо Олександра Васильовича як громадянина своєї вітчизни, методиста, педагога, вчителя, вченого. За його ініціативою та безпосередньою участю було організовано народні школи майже у всіх селах. Не було підручників – виступав і їх автором, і видавцем, і розповсюджувачем. Однією із спонук взятися за написання свого букваря рідною мовою краян була така: згідно з тодішнім законодавством, русини-українці історичного Закарпаття мали право навчатися рідною мовою. Та щоби навчати, потрібні були підручники, а їх не існувало в природі. Тому наприкінці 40-х років XIX ст. він видав перший на теренах України український буквар народною материнською руською (українською) мовою. Його буквар був першим народним для Закарпаття. Духнович вважав, що врятувати народ від асиміляції можна лише вихованням підростаючих поколінь на народних традиціях, на плеканні рідної материнської мови. Його твори сповнені ненав'язливими повчаннями, виховують високу моральність школярів, будять їх думку та почуття гордості за свій народ.

Нині, коли Україна розбудовує свою державність українською мовою, вчення педагога щодо місця рідної мови у процесі навчання і виховання підростаючого покоління є надзвичайно актуальним. Він не тільки сприяв розвитку передових педагогічних ідей свого часу, але й творчо розвинув їх на принципах народності, демократизму та гуманізму.

У характеристиці рідної мови педагог виступив за глибокий патріотизм, любов до свого народу. Мова є повним відображенням Батьківщини і духовного життя народу; вона є тлумачем рідної природи.

Видатний педагог підкреслює важливу рису рідної мови: її роль у навчанні і вихованні підростаючого покоління. У процесі виховання на думку педагога повинен мати місце широкий вибір методів впливу в гармонійному їх поєднанні, бо «слова вчать, а приклади приваблюють». Особливу роль у зростанні молоді він

надає прикладу старших: батьків, вихователів, яких застерігає від необачних вчинків, закликає до мудрості та виваженості в діях.

О. В. Духнович наводить сентенцію про те, що «діти розбещених батьків теж розбещеними бувають, а розбещений вихователю всіх дітей розбещеними зробить і замість добродетелі розплодить злонравність і розбещеність у цілому суспільстві». Педагог сподівається на усвідомлення дорослими свого призначення в родині, дитячому садочку, школі, у цілому в житті.

Виховання передбачає засвоєння дітьми звичаїв свого народу шляхом вправ і наставляння. Першими наставниками і вихователями дітей є їх батьки. Звертаючись до батьків, педагог пише: «Дай сину твоєму здоровий розум, дай йому добрий норов, дай йому науку, здібності, працьовитість, добре серце... Дай йому добру волю... – і дав йому все».

О. Духнович, як і його попередник Г. Сковорода, вважав, що виховання має враховувати природу дитини, він закликав вихователів, батьків глибоко вивчати природні особливості дітей, виявляти сили, надані їм природою, і не чинити опору, сприяти всебічному їхньому розвитку: «Щоб сили людські, тілесні, і духовні, природою людині надані, з молодості... зберегти і удосконалювати». У зв'язку з тим, що діти не однакові за природою, вони потребують індивідуального підходу, «Адже від натури деякі діти схильні суттю на деякі витівки». У такому разі педагог зобов'язаний вживати засобів, якими б розвивалися бажані, гальмувалися негативні якості. При цьому Духнович застерігає вихователя від того, «щоб пристрастями, тими не нашкодив, але ще примножив і збільшив в учневі такому...».

Дитячий садок має бути доступним усім дітям і слугувати їх інтересам. У ньому діти мають навчатися рідною мовою, яка всебічно розвиває природні сили. Навчання чужою мовою є протиприродним і затримує розвиток здібностей дітей, воно безсиле й гальмує поступ особистостей народу. Рідна мова має становити «предмет головний, центральний, що входить до всіх інших предметів і забирає до себе їх результат». Мова має сприяти розумовому, моральному та естетичному вихованню дітей. Педагог вважав, що в процесі навчання діти мають засвоювати реальні знання. Сільські діти мають користатися ними у своїй праці на землі, при опануванні певними ремеслами і видами діяльності.

Тобто, О. В. Духнович обстоював реальні знання, але водночас дбав і про те, щоб у процесі пізнання у дітей розвивалися пізнавальні можливості. Навчаючись у садочку, діти мають засвоїти мораль, що зміцнює духовні сили, прищеплює любов до рідної землі, не дозволяє вихованцеві вбиратися у «чуже пір'я». Педагог щиро вірив у те, що шляхом поширення освіти поліпшується мораль людей, а це, у свою чергу, робить суспільство гуманнішим і веде до злагоди та згоди в ньому. О. Духнович – один з перших професійних вчених-педагогів на Західній Україні, якому належить достойне місце у вітчизняній історії педагогіки.

Література

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. – К.: Вища шк., 2007. – 542 с.
2. Левківський М. В. Історія педагогіки: Підручник. / М. В. Левківський – Київ, Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.